

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра фінансів і кредиту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,
проф. Гаврилюк С. В. _____

_____ 2013 р.

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки: спеціаліст

галузь знань: 0305 – «Економіка і підприємництво»

спеціальності: 7.03050801 – «Фінанси і кредит», 7.03050901 – «Облік і аудит»,

підготовки: магістр

галузь знань: 0305 – «Економіка і підприємництво»

спеціальності: 8.03050401 – «Економіка підприємства», 8.03050801 – «Фінанси і кредит», 8.03050803 – «Оподаткування», 8.03050901 – «Облік і аудит»

підготовки: магістр

галузь знань: 1801 «Специфічні категорії»

спеціальність: 8.18010012 – «Управління інноваційною діяльністю», 8.18010014 – «Управління фінансово-економічною безпекою»

Програма навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» для студентів 5 курсу галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» спеціальностей: 8.03050401 – «Економіка підприємства», 7.03050801 - «Фінанси і кредит», 8.03050801 – «Фінанси і кредит», 8.03050803 – «Оподаткування», 7.03050901 – «Облік і аудит», 8.03050901 - «Облік і аудит», галузі знань – 1801 «Специфічні категорії» спеціальності: 8.18010012 – «Управління інноваційною діяльністю», 8.18010014 – «Управління фінансово-економічною безпекою».

” ___ ” _____ 2013 р. – 7 с.

Розробники:

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту _____ **Левицький В.В.**

Рецензент:

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту _____ **Рудик Н.І.**

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри фінансів і кредиту

протокол №__ від _____ 2013 р.

Завідувач кафедри: _____ (Грудзевич І.Т.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією Інституту економіки та менеджменту

протокол № __ від _____ 2013 р.

Голова науково-методичної комісії інституту _____ (Бегун С.І.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № __ від __. __. 2013 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни “Фінансовий менеджмент” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів та магістрів економічного профілю спеціальностей 8.03050401 – «Економіка підприємства», 7.03050801 – «Фінанси і кредит», 8.03050801 – «Фінанси і кредит», 8.03050803 – «Оподаткування», 7.03050901 – «Облік і аудит», 8.03050901 – «Облік і аудит», 8.18010012 – «Управління інноваційною діяльністю», 8.18010014 – «Управління фінансово-економічною безпекою».

Ринкові перетворення в Україні створили передумови для появи підприємств різних форм власності та організаційного устрою. Створення та ефективне функціонування підприємницьких структур неможливе без формування достатнього обсягу власного капіталу, нестача якого викликає необхідність здійснювати пошук додаткових джерел фінансування, використовуючи для цього як власні, так і позикові фінансові ресурси.

Одним з основних наслідків переходу до ринкових умов господарювання стало докорінна зміна механізму фінансування реального сектора економіки. Різке скорочення участі держави в інвестиційному процесі спонукало економічних агентів до пошуку нових джерел забезпечення виробничої діяльності. Проте їхні можливості виявилися настільки обмеженими, що основну масу капіталовкладень у перехідній економіці України стали забезпечувати власні ресурси підприємства, тому сучасний економіст-менеджер повинен поєднувати фінансовий та техніко-виробничий аспекти бізнесу, дивитись на виробництво очима економіста-фінансиста. Це, звісно, потребує фундаментальних та глибоких економічних знань, а отже, й відповідної підготовки фахівців з фінансового менеджменту.

Пропонована програма відповідає типовій програмі навчальної дисципліни “Фінансовий менеджмент” та рекомендована студентам вищих навчальних закладів економічного спрямування, які здобувають фахову освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста та магістра, а також підприємців, менеджерів усіх рівнів та усіх, кого цікавлять питання управління фінансовими потоками підприємства.

Програма є узагальненням напрацювань у сфері фінансів, економіки та підприємництва.

Метою навчальної програми є допомога студентам в отриманні ґрунтовних знань з фінансового менеджменту та практичних у прийнятті економічно обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності господарювання та управління фінансами підприємства.

Програма розрахована на навчання за кредитно-модульною системою, що відповідає вимогам Болонського процесу, який упроваджено у вищих навчальних закладах України. Зміст програми в логічній послідовності відображає структуру курсу.

Кожна тема робочої програми містить перелік теоретичних питань, їх виклад, завдання з індивідуальної роботи, тестовий контроль для перевірки знань, рекомендовану літературу до вивчення теми.

Розроблені згідно з вимогами Болонського процесу тестові завдання (п'ять варіантів відповідей, з яких одна є правильною), сприятимуть глибокому засвоєнню студентами ґрунтовних знань із основних розділів прикладної економіки, набуттю вмінь, спрямованих на отримання заздалегідь намічених результатів господарювання шляхом оптимального використання трудових, матеріальних, фінансових й інших ресурсів підприємства. Їх

рекомендується використовувати в процесі поточного, модульного й підсумкового контролю, самоперевірки знань.

Предметом вивчення дисципліни є ефективне управління грошовими ресурсами підприємства.

Міжпредметні зв'язки. Курс “Фінансовий менеджмент” відноситься до спеціальних економічних дисциплін та висвітлює основні аспекти роботи фінансових менеджерів підприємств. Дисципліна тісно взаємопов'язана з курсами “Фінанси”, “Фінанси підприємства”, “Інвестиційний менеджмент”, “Фінансова діяльність суб'єктів господарювання”, тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

- Змістовий модуль 1. Теоретично-прикладні засади дослідження ролі та особливостей організації фінансового менеджменту на підприємстві;
- Змістовий модуль 2. Фінансовий менеджмент як система управління ефективною діяльністю підприємства.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни є формування системи знань з управління фінансами підприємств, операційною та інвестиційною діяльністю, визначення стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» є:

- вивчення сутності та методологічних основ фінансового менеджменту, управління фінансовими ризиками та застосування інструментів антикризового керування підприємством;
- набуття навичок управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, активами;
- оволодіння методикою визначення вартості капіталу та з'ясування способів оптимізації його структури.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- економічні категорії та принципи фінансового менеджменту;
- фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на ефективність господарської діяльності підприємства;
- роль фінансового менеджменту у діяльності підприємства;
- показники ефективності діяльності підприємства;
- засади дослідження прибутковості та оцінка інвестиційної діяльності підприємства.

вміти:

- робити фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства;
- використовувати сучасні методи у формуванні соціально-економічної стійкості підприємства;
- аналізувати та вибирати методи ефективного управління виробничою та фінансовою діяльністю підприємства.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин / 3 кредити ECTS.

2.Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретично-прикладні засади дослідження ролі та особливостей організації фінансового менеджменту на підприємстві

Тема 1. Теоретичні засади дослідження фінансового менеджменту

Сутність та функції фінансів. Фінансові відносини підприємства та їх види. Сутність фінансового менеджменту та принципи його організації на підприємстві. Основна мета, задачі та функції фінансового менеджменту. Організаційна структура побудови системи фінансового менеджменту на підприємстві

Тема 2. Аналіз та планування в системі фінансового менеджменту

Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Аналіз фінансового стану підприємства. Системи та методи фінансового планування. Організація фінансового контролю на підприємстві.

Тема 3. Вартість грошей у часі

Необхідність і значення визначення вартості грошей у часі. Майбутня і теперішня вартість грошей та їх визначення. Ануїтет та його основні типи. Майбутня і теперішня вартість ануїтету.

Тема 4. Управління інвестиційними проектами

Сутність інвестування та особливості формування інвестиційного прибутку підприємства. Реальні інвестиційні проекти: принципи та методи оцінки їх ефективності.

Тема 5. Управління фінансовими активами та методи їх оцінки

Управління активами підприємства. Базова модель оцінки фінансових активів. Оцінка боргових та дольових цінних паперів. Дохідність фінансових активів: види та оцінка.

Змістовий модуль 2.

Фінансовий менеджмент як система управління ефективною діяльністю підприємства

Тема 6. Управління оборотними та необоротними активами підприємства

Сутність та класифікація оборотних активів як об'єкта управління фінансами підприємства. Політика підприємства в області управління оборотними активами. Управління основними елементами оборотних активів підприємства. Оцінка ефективності управління оборотними активами підприємства. Зміст та етапи політики управління необоротними активами. Фінансові аспекти оновлення необоротних активів. Управління фінансуванням необоротних активів.

Тема 7. Вартість і структура капіталу підприємства

Вартість капіталу підприємства та сфери її застосування у фінансовому менеджменті. Вартість окремих джерел капіталу підприємства. Середньозважена вартість капіталу. Зважена гранична вартість капіталу. Структура капіталу підприємства та її оптимізація. Операційний та фінансовий леверидж та їх роль у формуванні структури капіталу підприємства.

Тема 8. Управління фінансовими ризиками підприємства

Ризик менеджмент як складова частина фінансового менеджменту. Політика управління фінансовими ризиками на підприємстві. Внутрішні механізми нейтралізації фінансових

ризиків.Зовнішнє страхування ризиків підприємства та шляхи забезпечення його ефективності.

Тема 9. Антикризове фінансове управління на підприємстві

Сутність, види і процедури банкрутства. Методичні підходи до виявлення ситуації банкрутства.Політика антикризового фінансового управління на підприємстві при загрозі банкрутства.Зміст та етапи управління санацією та оцінка ефективності її здійснення.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік, іспит

Залік триває в усній формі. Екзамен проводиться у письмовій формі.

Екзаменаційний білет містить: три теоретичні питання (10 балів за повну відповідь) та 2 задачі (15 балів за правильно розписану та розв'язану задачу з коментарем та висновком).

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання

В процесі вивчення дисципліни використовують такі методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне тестування та опитування;
- оцінювання виконання ІНДЗ;
- письмові залік та іспит.

5. Список джерел

- 1.Введение в финансовый менеджмент. / В. В. Ковалев. – М. : “Финансы и статистика”, 2001. – 355 с.
- 2.Господарське право : навч. посіб. / Л. А. Жук, І. Л. Жук, О. М. Неживець.– М. : 2003. – 238 с.
- 3.Економічна діагностика. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. / Н.М. Євдокимова, А. В. Кірієнко. – К. : КНЕУ, 2003. – 110 с.
- 4.Экономический анализ инвестиционных проектов. / Г. Бирман, С. Шмидт. – М. : ЮНИТИ, 1997. – 354 с.
- 5.Математические методы и модели в управлении : учеб. пособие. / В. М. Ковальчук, М. М. Фарион. – М. : Дело, 2004. – 40 с
- 6.Моделювання фінансової діяльності підприємства : навч. посіб. / Н. Г. Рогальська, О. Ф. Рогальський. – Херсон : Олді-плюс, 2007. – 336 с.
- 7.Моделирование рискованных ситуаций в экономике и бизнесе. Учеб. пособие. / А. М. Дубров, Б. А. Лагоша, Е. Ю. Хрусталев ; под. ред. Б. А. Лагоши. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 176 с.
- 8.Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / О.А. Кириченко. – К. : Знання-Прес, 2002. – 384 с.
- 9.Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум : навч. посіб. / Р. П. Дудяк, С. Я. Бугіль. – Львів : “Новий світ-2000”, “Магнолія плюс”. – 2003. – 360 с. (Тема 11, с. 194-228)
10. Основы финансового менеджмента. Учебное пособие. / И. Т. Балабанов. – М. : “Финансы и статистика”. – 1998. – 334 с.
11. Основы инвестиционного менеджмента. / И. А. Бланк. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр. – Т.1. – 2001. – 536 с.
12. Основы финансового менеджмента. / И. А. Бланк. – К. : “Ника-Центр”, “Эльга”, 1999. – 565 с.
13. Основы финансового менеджмента : підруч. / И. А. Воронов. – К. : Молодь, 1997. – 1000 с.

14. Принципы корпоративных финансов. / И. А. Бланк. – М. : Олимп-Бизнес, 1997. – 346 с.
15. Стратегия и тактика управления финансами. / И. А. Бланк. – К. : СП “АДЕФ- Украина”. – 1996. – 387 с.
16. Стратегічне управління : підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / З. С. Шершньова. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.
17. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 514 с.
18. Фінансовий менеджмент : підручник. / кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2005. – 536 с.
19. Финансовый менеджмент / под ред. акад. Г. Б. Поляка. – М. : “Финансы”, 1997. – 453 с.
20. Финансовый менеджмент : учебный курс. / И. А. Бланк. – К. : “Ника-Центр – Эльга”, 1999. – 395 с.
21. Финансовый менеджмент : теория и практика / под ред. чл.-корр. АМИР Е. С. Стояновой. – М. : “Перспектива”, 1996. – 226 с.
22. Финансовый менеджмент предприятий. / В. П. Савчук. – К. : “Максимум”, 2001. – 548 с.
23. Финансовый менеджмент : учебник. / С. Е. Стоянова. – М. : Перспектива, 1999. – 655 с.
24. Фінансовий менеджмент. / О. П. Крайник, З. В. Клепикова. – К. : Львів : “Інтелект”, 2001. – 442 с.
25. Финансовая математика : учебник. / Е. М. Четыркин. – М.: Дело, 2004. – 400 с.
26. Финансы / под ред. д.э.н., проф. А. М. Ковалевой. – М. : “Финансы и статистика”, 1996. – 523 с.
27. Финансовый менеджмент : курс лекций. / М. В. Гридчина. – К. : МАУП, 2004. – 160 с.
28. Фондовый рынок : навч. посіб. / О. М. Мозговий. – К. : КНЕУ, 1999. – 316 с.
29. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : навч. посіб.: 2-ге вид., випр. і доп. / за заг. ред. А. І. Кредісова. – К. : ВІРА-Р, 2002. – 552 с.
30. Управление капиталом : учебный курс. / Р. Брейли, С. Майерс. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 576 с.